

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน” (The Presentation of Thai Culture Contents in Daily Newspapers.) นี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบการศึกษาวิจัยและการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน

ส่วนที่ 2 การศึกษานโยบายและการดำเนินงานของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน

ส่วนที่ 1

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน

โดยมีลักษณะของการวิจัยในรูปแบบของการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Design) เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือพิมพ์ โดยผู้วิจัยมีระเบียบวิธีวิจัยที่แบ่งวิธีการดำเนินการออกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาในครั้งนี้ คือ หนังสือพิมพ์ไทยรายวันที่มีการวางจำหน่ายในเขตกรุงเทพมหานคร สำหรับหนังสือพิมพ์รายวันที่พิมพ์จำหน่ายหลายกรอบจะนำมาศึกษาเฉพาะกรอบเช้าที่พิมพ์จำหน่ายในแต่ละวัน โดยไม่นำกรอบบ่ายมาร่วมศึกษาด้วย สำหรับหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวันที่จะทำการศึกษานั้นผู้วิจัยจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)¹ โดยพิจารณาจากนโยบายการนำเสนอเนื้อหาและ

¹ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, การสุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยแบบสำรวจ (กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, 2529), น. 26.

ลักษณะเฉพาะของหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน ซึ่งในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน 4 ฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์คมชัดลึก หนังสือพิมพ์มติชน และหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน ที่ตีพิมพ์เนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในระหว่างวันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2549 – 31 ธันวาคม พ.ศ.2549 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 1 ปี ช่วงระยะเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลามากพอที่จะมองเห็นความต่อเนื่องในการนำเสนอเนื้อหาทางศิลปวัฒนธรรมหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ

สาเหตุที่เลือกศึกษาวิจัยหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4 ฉบับดังกล่าวนี้ เพราะหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4 ฉบับมีนโยบายในการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารที่แตกต่างกันดังต่อไปนี้

หนังสือพิมพ์เดลินิวส์

หนังสือพิมพ์เดลินิวส์เป็นหนังสือพิมพ์รายวันเชิงปริมาณที่มีแนวทางการทำงานที่ต้องการเป็นผู้นำในทุกด้าน โดยเฉพาะการผลิตเนื้อหาข่าวสารสาระเพื่อผู้อ่าน โดยการผลิตเนื้อหาต้องให้ความสำคัญกับผู้อ่านกลุ่มใหญ่ คือชาวบ้านทั่วไป สามารถเข้าใจได้ จึงมีการแบ่งลักษณะเนื้อหาในหนังสือพิมพ์ออกเป็นสองส่วน คือ หนังสือพิมพ์ในส่วนแรกจะเน้นในเรื่องข่าวการเมือง ส่วนที่ 2 จะเน้นข่าวกีฬาและบันเทิง ที่สำคัญคือ ความกระชับและความเที่ยงธรรมในการนำเสนอ² ภายใต้ปรัชญาของหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ในปัจจุบันที่ว่า “ให้ความจริง ความถูกต้อง และเป็นกลาง ต่อผู้อ่าน”³

หนังสือพิมพ์คมชัดลึก

หนังสือพิมพ์คมชัดลึกเป็นหนังสือพิมพ์รายวันคุณภาพที่เน้นจุดเด่นในด้านความแตกต่างอย่างสร้างสรรค์ โดยเน้นการเสนอข่าวสารด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม แฝงด้วยสาระที่เหมาะสมสำหรับทุกคนในครอบครัว เพื่อเป็นทางเลือกที่แตกต่างสำหรับผู้อ่านด้วยเนื้อหาที่มีคุณภาพทำให้เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปในเวลาอันรวดเร็ว พร้อมกับขึ้นเป็นหนังสือพิมพ์ที่มียอดขายมากเป็นอันดับ 3 รองจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และเดลินิวส์ และล่าสุดในปีพ.ศ.2548 หนังสือพิมพ์คมชัดลึก ได้รับรางวัล "หนังสือพิมพ์ยอดเยี่ยมประจำปี 2005" ในงานประชุม

² “ก่อนจะเป็นเดลินิวส์,” <http://www.dailynews.co.th/about/ab_dn.html>, 15 พฤษภาคม 2550.

³ “ทศวรรษ 3 2527-ปัจจุบัน,” <http://www.dailynews.co.th/about/ab_dec3.html>, 15 พฤษภาคม 2550.

หนังสือพิมพ์โลก (World Association of Newspapers หรือ WAN) ที่กรุงโซล ประเทศเกาหลี ซึ่งแสดงถึงการเป็นหนังสือพิมพ์คุณภาพได้เป็นอย่างดี⁴ ส่วนด้านการจัดประเภทเนื้อหาได้แบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ คือ การเมือง เศรษฐกิจ กีฬา บันเทิง/สังคม อาชญากรรม ต่างประเทศ การศึกษา รายงานพิเศษ วิทยาศาสตร์ พระเครื่อง และภูมิภาค⁵ นอกจากนี้หนังสือพิมพ์คมชัดลึกยังมีแนวทางการนำเสนอข่าวสารที่ชาวบ้านชื่นชอบและเป็นเรื่องใกล้ตัว ส่วนข่าวหนักอย่างข่าวการเมือง และข่าวเศรษฐกิจแม้ไม่ใช่จุดเด่นของหนังสือพิมพ์แต่ก็พยายามนำเสนอให้เข้าใจได้ง่าย โดยคงเนื้อหาสาระเดิมไว้ครบถ้วน นอกจากนี้ยังเน้นข่าวสารในเชิงสังคม และปัญหาสังคมด้วย⁶

หนังสือพิมพ์มติชน

หนังสือพิมพ์มติชนเป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่เสนอข่าวเน้นหนักทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจทั้งภายในและต่างประเทศ โดยมียอดจำหน่ายในปัจจุบันเฉลี่ยอยู่ประมาณ 500,000 ฉบับต่อวัน⁷ นอกจากนี้บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) ยังมีหนังสือพิมพ์ และนิตยสารในเครือได้แก่ ข่าวสด ประชาชาติธุรกิจ มติชนสุดสัปดาห์ เส้นทางเศรษฐกิจ ศิลปวัฒนธรรม และเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยบริษัทฯ ยึดหลักการดำเนินงานด้วยความสุจริตรอบคอบ ประกอบธุรกิจเฉพาะที่มีความถนัดชัดเจนเน้นการอบรมเพิ่มประสิทธิภาพให้พนักงานทุกระดับอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นหลักประกันในการสร้างงานที่เปี่ยมคุณภาพ รับผิดชอบต่อสังคม เปิดโอกาสการเรียนรู้ที่ทั่วถึงและเท่าเทียมให้กับทุกคนในสังคมไทย⁸

⁴ “คม ชัด ลึก,” <<http://www.nationgroup.com/nationweb/nationweb.jsp?module=164>>, 15 พฤษภาคม 2550.

⁵ ธีรรัตน์ เสถียรเนตร, “ปัจจัยทางการตลาดของหนังสือพิมพ์ข่าวสดและหนังสือพิมพ์คมชัดลึก,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), น. 94.

⁶ อธิพิล วรานุช, “การนำเสนอสื่อบนหน้า 2 หนังสือพิมพ์คมชัดลึก,” (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2545), น. 2.

⁷ บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน), รายงานประจำปี 2549 บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน) (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2549), น. 50.

⁸ เรื่องเดียวกัน., น. 6.

หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน⁹

นโยบายในการนำเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันจะเน้นหนักกับข่าวเกี่ยวกับธุรกิจ ทั้งนี้เพราะโดยลักษณะเฉพาะของหนังสือพิมพ์เป็นหนังสือพิมพ์เชิงธุรกิจรายวัน ที่มีกลุ่มเป้าหมายค่อนข้างเฉพาะ โดยหนังสือพิมพ์ผู้จัดการมีจุดเด่นในการเสนอบทความเกี่ยวกับเหตุการณ์และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ในปี พ.ศ.2537 มีการเพิ่มบทความของนักเขียนในแวดวงวิชาการเป็นจำนวนมากให้เต็มหน้า เพื่อให้ผู้อ่านได้เนื้อหาสาระหลากหลายมากขึ้น ทั้งนี้เพราะคิดว่าผู้อ่านซึ่งเป็นนักธุรกิจมิได้ต้องการอ่านเพียงข่าวธุรกิจเท่านั้น หากแต่ยังต้องการรับรู้ข่าวสารอื่น ๆ ด้วย

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ศึกษาจากหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน 4 ฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์คมชัดลึก หนังสือพิมพ์มติชน และหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน เป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 12 เดือน

การสุ่มตัวอย่างของการศึกษาในครั้งนี้ใช้สุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Sampling)¹⁰ โดยการกำหนดสุ่มเป็นรายวันในแต่ละเดือนให้ครบเดือนละ 7 วัน ตั้งแต่วันอาทิตย์จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสบดี ศุกร์ และวันเสาร์ เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคมที่สุ่มตัวอย่างวันอาทิตย์ในสัปดาห์ที่ 1 วันจันทร์ในสัปดาห์ที่ 2 วันอังคารในสัปดาห์ที่ 3 วันพุธในสัปดาห์ที่ 4 และหากการหมุนเวียนนั้นสิ้นสุดลงในแต่ละเดือนจะกลับมาหมุนเวียนใช้วันในสัปดาห์แรกอีกครั้ง คือ วันพฤหัสบดีในสัปดาห์ที่ 1 วันศุกร์ในสัปดาห์ที่ 2 และวันเสาร์ในสัปดาห์ที่ 3

นอกจากนี้ในเดือนถัดไปก็จะเลื่อนวันที่ทำการศึกษาลงไปในแต่ละสัปดาห์ อาทิเช่นในเดือนกุมภาพันธ์ กลุ่มตัวอย่างคือ วันอาทิตย์ในสัปดาห์ที่ 2 วันจันทร์ในสัปดาห์ที่ 3 วันอังคารในสัปดาห์ที่ 4 วันพุธในสัปดาห์ที่ 1 วันพฤหัสบดีในสัปดาห์ที่ 2 วันศุกร์ในสัปดาห์ที่ 3 และวัน

⁹ วัฒนีย์ ภูวทิศ, "การวิเคราะห์บทบาทหนังสือพิมพ์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย," (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), น. 53.

¹⁰ สุรพล ปธานวนิช, การทดสอบความสามารถของการสุ่มตัวอย่างในงานวิจัยสังคมศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530), น. 28 – 30.

เสาร์ในสัปดาห์ที่ 4 เป็นต้น หมุนเวียนเช่นนี้เรื่อยไปจนถึงสิ้นสุดในเดือนธันวาคม พ.ศ.2549 ดังตารางที่ 3.1 ทั้งนี้ รวมเวลาที่ทำการสุ่มศึกษาทั้งสิ้น 84 วัน รวมกลุ่มตัวอย่างจากหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4 ฉบับเป็นจำนวนทั้งสิ้น 336 ตัวอย่าง

ตารางที่ 3.1

แสดงการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบจากหนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 4 ฉบับ

เดือน \ วัน	อาทิตย์	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์	รวม (วัน)
มกราคม	1	9	17	25	5	13	21	7
กุมภาพันธ์	5	13	21	1	9	17	25	7
มีนาคม	12	20	28	8	16	24	4	7
เมษายน	2	10	18	26	6	14	22	7
พฤษภาคม	7	15	23	31	11	19	27	7
มิถุนายน	4	12	20	28	8	16	24	7
กรกฎาคม	2	10	18	26	6	14	22	7
สิงหาคม	6	14	22	30	10	18	26	7
กันยายน	3	11	19	27	7	15	23	7
ตุลาคม	8	16	24	4	12	20	28	7
พฤศจิกายน	5	13	21	29	2	10	18	7
ธันวาคม	10	18	26	6	14	22	30	7
รวม								84 วัน

เหตุผลที่เลือกฉบับหรือสัปดาห์วันกันในแต่ละเดือนของหนังสือพิมพ์รายวันที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เหมือนกันทั้ง 4 ฉบับ ก็เพื่อให้ได้หนังสือพิมพ์รายวันที่คละกันไป ไม่อยู่เฉพาะช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่งของแต่ละเดือน ทั้งนี้เพื่อป้องกันความแตกต่างในเรื่องปริมาณของข่าวสารหรือปริมาณของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ในบางวันไม่มีการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมเลย ในขณะที่บางวันอาจมีข่าว บทความ หรือเนื้อหาสาระด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับ

ด้านศิลปวัฒนธรรมมากกว่าจึงยากที่จะเปรียบเทียบการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมของหนังสือพิมพ์รายวันแต่ละฉบับหากไม่เลือกศึกษาในวันที่เหมือนกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื้อหาทางด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4 ฉบับในครั้งนี้ ได้รวบรวมประชากร หรือข้อมูลจากสำนักหอสมุดปริทัศน์ พนมยงค์ หอสมุดคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์ และห้องวารสาร หอสมุดแห่งชาติ ท่าเสาสุกรี เพื่อศึกษาถึงปริมาณและรูปแบบในการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารในด้านศิลปวัฒนธรรมจากหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4 ฉบับ ซึ่งจะวัดจากการนับจำนวนชิ้น ปริมาณความถี่ และเนื้อหาในการนำเสนอเนื้อหา

ผู้วิจัยได้มอบหมายให้ผู้สำเร็จการศึกษาจากภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 1 คน เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อลงรหัสร่วมกับผู้วิจัย ซึ่งก่อนที่จะทำการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ ลักษณะเนื้อหาและรายละเอียดที่ต้องการ โดยทำการเก็บข้อมูลโดยใช้ตารางลงรหัส เพื่อบันทึกปริมาณซึ่งนับเป็นจำนวนชิ้นข่าว และวัดเนื้อที่เป็นตารางนิ้ว แยกตามรายชื่อของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ และแยกเก็บข้อมูลตามรูปแบบการนำเสนอ และเก็บข้อมูลแยกเป็นรายเดือน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกออกเป็นประเด็นต่าง ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์และเรียบเรียงในการนำเสนอต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเนื้อหาทางด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวันในครั้งนี้ ใช้การทำตารางลงรหัส (Coding Sheet) เพื่อบันทึกปริมาณซึ่งนับเป็นจำนวนครั้ง และวัดเป็นตารางนิ้ว โดยแยกตามฉบับของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ซึ่งจำแนกได้เป็นตารางแสดงรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาในแต่ละประเด็นเป็นชิ้น รวมทั้งเนื้อหาในการนำเสนอเนื้อหาทางด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4 ฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์คมชัดลึก หนังสือพิมพ์มติชน และหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน

หน่วยที่ใช้ในการศึกษา

1. หน่วยในการระบุจำนวน (Unit of Enumeration) ที่จะพิจารณาถึงปริมาณของความถี่ (Frequency) ในการนับจำนวนของรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏ และปริมาณเนื้อที่ (Space) โดยการประมาณพื้นที่ด้วยจำนวน “คอลัมน์นิ้ว”

2. หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) พิจารณาจากการวิเคราะห์ประเภทของเนื้อหาแบบรายเรื่อง (Items) และแนวคิดหลัก (Theme) ซึ่งเป็นการกำหนดหน่วยการวิเคราะห์เพื่อแยกเนื้อหาที่ตีพิมพ์ในหน้าหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4 ฉบับในแนวทางดังต่อไปนี้

2.1 รูปแบบการนำเสนอด้านศิลปวัฒนธรรมในการวิจัยในครั้งนี้ จำแนกการเก็บข้อมูลออกเป็น 6 รูปแบบคือ

2.1.1 ข่าว หมายถึง รายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามข้อเท็จจริง ซึ่งผู้คนให้ความสนใจในขณะใดขณะหนึ่งที่มีความสำคัญต่อประชาชนผู้อ่าน และมีผู้สนใจในวงกว้าง

2.2.2 บทความ หมายถึง ความเรียงหรือข้อเขียนที่นำเสนอเรื่องราวที่เป็นจริง มุ่งเสนอความคิดเห็นที่ประกอบขึ้นมาจากข้อเท็จจริงที่มีสาระให้ความรู้ ข้อคิด และประเด็นปัญหาบางแง่มุมของเรื่องนั้น ๆ ลงไปด้วย

2.2.3 บทบรรณาธิการ หมายถึง ข้อเขียนที่ปรากฏอยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ ทำหน้าที่ให้ข้อคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นการแสดงออกซึ่งจุดยืนและนโยบายของหนังสือพิมพ์ต่อข่าวหรือเหตุการณ์ปัจจุบัน

2.2.4 สารคดี หมายถึง งานเขียนหรือความเรียงที่นำเสนอที่เป็นเรื่องจริง มีการเรียบเรียงอย่างสละสลวย และไม่มีความคิดเห็นของผู้เขียนลงไปด้วย

2.2.5 ภาพข่าว หมายถึง เรื่องราวเหตุการณ์ที่ปรากฏเป็นภาพข่าว มีคำบรรยายใต้ภาพเพื่อประกอบข่าว หรือประกอบเนื้อหาทางด้านศิลปวัฒนธรรม

2.2.6 โฆษณา หมายถึง งานเขียนที่นำเสนอเพื่อมุ่งหวังให้ผู้อ่านซื้อสินค้าหรือบริการนั้น ๆ ผ่านทางหน้าหนังสือพิมพ์

โดยใช้หน่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายเรื่อง (Items)

2.2 ประเภทเนื้อหาที่จัดพิมพ์ในด้านศิลปวัฒนธรรม ประกอบไปด้วย 5 ประเภทคือ

2.2.1 โบราณศิลปวัตถุ (Artifacts) โบราณวัตถุ โบราณสถาน หมายถึง สิ่งของ สิ่งก่อสร้างที่มนุษย์ในสมัยโบราณประดิษฐ์ขึ้นหรือดัดแปลงขึ้นมาจากวัสดุธรรมชาติ ทั้งใน

ด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรม นอกจากนี้ยังรวมถึงซากสิ่งมีชีวิตในสมัยโบราณ อีกด้วย

2.2.2 งานเขียนทางประวัติศาสตร์ หมายถึง งานเขียนข้อเท็จจริงที่ เกี่ยวข้องกับเรื่องราวในอดีตของแต่ละชนชาติ ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ของชนชาติหรือชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ศิลปะ ประวัติศาสตร์ศาสนา และประวัติบุคคล

2.2.3 ขนบธรรมเนียมประเพณี หมายถึง สิ่งที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านานจน กลายเป็นระเบียบแบบแผนสืบต่อกันต่อมาจนถึงปัจจุบัน ที่มีส่วนในการกำหนดแนวทางสังคม ยึด เหนี่ยวสังคม เพื่อให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรู้สึกคล้ายกัน หรือเป็นแนวทางที่บุคคลใน สังคมถือปฏิบัติร่วมกันจนเป็นปกติวิสัย ทั้งยังรวมถึงผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะที่แสดงออกทาง ร่างกาย เช่น นาฏศิลป์ ศิลปะการแสดง และการละเล่นพื้นบ้าน

2.2.4 วรรณกรรม หมายถึง งานประพันธ์ที่แต่งขึ้นด้วยศิลปะแห่งการนิพนธ์ อย่างประณีต และเนื้อเรื่องมีอำนาจดลใจให้เกิดความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ต่าง ๆ โดยใช้ ตัวอักษรเป็นสื่อสัญลักษณ์ มีทั้งลักษณะที่เป็นร้อยแก้ว และร้อยกรอง

2.2.5 ภูมิปัญญา หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตของแต่ละสังคม การ ประกอบอาชีพ การแต่งกาย อาหารการกิน รวมถึงการใช้สติปัญญาความสามารถในแนวทางที่ ถูกต้อง รู้จักการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดคุณค่า เช่น ภูมิปัญญาอาหารไทย การแพทย์แผน ไทย เป็นต้น

โดยหน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของประเภทเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิดหลัก (Theme)

2.3 วัตถุประสงค์ของเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรม ประกอบไปด้วย 4 ประเภทคือ

2.3.1 หน้าที่ในการให้ข่าวสาร (to inform) หมายถึง การนำเสนอข้อมูล หรือข่าวสารข้อเท็จจริงเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมมารายงาน เพื่อให้ประชาชนในสังคมโดยรวมได้รับ ทราบ โดยไม่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่งในสังคม

2.3.2 หน้าที่ในการให้ข้อเสนอแนะ (to give opinion) หมายถึง การ นำเสนอสารที่มีลักษณะเป็นการให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อข่าวสารหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทางด้านศิลปวัฒนธรรม ผ่านทางคอลัมน์อื่น ๆ เช่น บทบรรณาธิการ บทความ เป็นต้น

2.3.3 หน้าที่ในการให้ความบันเทิง (to entertain) หมายถึง การนำเสนอ สารที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกผ่อนคลายจากความเครียด หรือเกิดความสุขสนุกสนาน โดย สอดแทรกเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมให้ปรากฏอยู่ในสารนั้น

2.3.4 หน้าที่ในการเป็นสื่อโฆษณา (to advertise) หมายถึง การนำเสนอสารที่มีข้อความหรือรูปภาพที่เป็นเครื่องหมายการค้า หรือแสดงให้เห็นว่ามีบริษัทหรือสินค้าเป็นผู้สนับสนุนข้อเขียน ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมปรากฏอยู่ในสารนั้น

โดยมีหน่วยในการวิเคราะห์เป็นรายการ (Items)

2.4 ประเภทของแหล่งข่าวที่นำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรม ในการศึกษาครั้งนี้ จำแนกการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 ประเภทคือ

2.4.1 ข่าวที่ทางหนังสือพิมพ์มอบหมายให้ผู้สื่อข่าวออกไปทำข่าว หมายถึง ข้อมูลข่าวสารในหนังสือพิมพ์ที่ทางหนังสือพิมพ์ได้รับการส่งผู้สื่อข่าวหรือนักข่าวออกไปเพื่อหาข่าวหรือทำข่าวนั้น ๆ

- หน่วยงานภาครัฐ และรัฐวิสาหกิจ
- ภาคเอกชนและประชาชนทั่วไป

2.4.2 ข่าวแจก หมายถึง ข้อมูลข่าวสารที่ทางหนังสือพิมพ์ได้รับจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มุ่งหมายให้เสนอข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น

- หน่วยงานภาครัฐ และรัฐวิสาหกิจ
- ภาคเอกชนและประชาชนทั่วไป

2.4.3 ไม่สามารถระบุแหล่งข่าวได้

โดยมีหน่วยในการวิเคราะห์เป็นรายการ (Items)

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ ตารางลงรหัส (Coding Sheet) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและรายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเที่ยง (Validity) และความเชื่อถือได้ของเครื่องมือ (Reliability) ของตารางลงรหัส ดังนี้

การทดสอบความแม่นยำหรือความเที่ยง (Validity) ผู้วิจัยได้นำตารางลงรหัสที่ได้เรียบเรียงแล้วไปหาความเที่ยงตรง โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้แก่ ดร.พจนา ฐูปแก้ว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อ.เพ็ญทิพย์ภา ดุลยจินดา อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และ อ.ดวงกมล อัครวมาศ อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เป็นผู้ตรวจสอบทั้งในด้านโครงสร้างของตาราง และด้านความเหมาะสมของภาษาที่ใช้

การทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) ผู้วิจัยได้นำตารางลงรหัสไปทำการลงรหัสทดลอง ก่อนการนำไปใช้จริง (Pre-Test) เพื่อหาความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ โดยใช้วิธีการวัดความสามารถของการนำไปใช้ (Reproducibility) ซึ่งเป็นการวัดความน่าเชื่อถือระหว่างผู้ลงรหัส โดยสุ่มตัวอย่างของเนื้อหาข่าวสารด้านศิลปวัฒนธรรม จำนวน 30 เรื่อง และนำไปให้ผู้ศึกษาหรือผ่านการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ 1 คน และผู้ศึกษาหรือผ่านการศึกษาในด้านที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม จำนวน 1 คน ตรวจสอบร่วมกับผู้วิจัย โดยคำนวณความน่าเชื่อถือด้วยสูตรการคำนวณของฮอลสตี Ole R. Holsti¹¹ คือ

$$R = \frac{N (C_{1.2.3.4.....n})}{(C_1+C_2+C_3+C_4+.....+C_n)}$$

R = ความน่าเชื่อถือ

N = จำนวนผู้ลงรหัส

(C_{1.2.3.4.....n}) = จำนวนรายการที่ผู้ลงรหัสที่มีความเห็นตรงกัน

(C₁+C₂+C₃+C₄+.....+C_n) = จำนวนรายการรวมกันทั้งหมดที่ผู้ลงรหัสพิจารณา

ทั้งนี้ ค่าที่คำนวณได้จากสูตรนี้ ควรเป็นข้อมูลที่มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคำตอบของผู้ลงรหัส (Intercoder Reliability Co efficiency) ไม่ควรต่ำกว่า 0.75 ตามหลักการของ Goldsen and Kaplan จึงจะนับว่าเป็นเครื่องมือที่มีความน่าเชื่อถือ

การทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือกระทำโดยผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างข่าวบทความ บทบรรณาธิการ สารคดี และโฆษณาที่ตีพิมพ์เนื้อหาทางด้านศิลปวัฒนธรรมจากหนังสือพิมพ์ไทยรายวันที่นำมาศึกษาทั้ง 4 ฉบับ คือ เดลินิวส์ คมชัดลึก มติชน และผู้จัดการรายวัน จำนวน 40 ชิ้น โดยผู้วิจัยได้อธิบายให้ผู้ร่วมวิเคราะห์เข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การวัดและตารางลงรหัสได้ตรงกันแล้ว ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิเคราะห์ทั้ง 2 คน คือ นางสาวสิริภักดิ์ แต่งบัว นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และนางสาวณัฐกาญจน์ เฟื่องแก้ว นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกันพิจารณาเนื้อหาที่

¹¹ สรรค์ศรี วิชาชีวะ, การวิเคราะห์เนื้อหาของข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์

(กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัยเสริมหลักสูตร คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525), น. 53 – 54.

หนังสือพิมพ์นำเสนอว่าจัดอยู่ในเนื้อหาประเภทใดบ้างตามเกณฑ์การวิเคราะห์ที่สร้างขึ้นแล้วจึง
แทนค่าลงในสูตร ดังนี้

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิเคราะห์คนที่ 1 นางสาวสิริภักดิ์ แต่งบัว

$$R = \frac{2 (29)}{(30 + 30)}$$

$$= 0.967$$

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิเคราะห์คนที่ 2 นางสาวณัฐกาญจน์ เฟื่องแก้ว

$$R = \frac{2 (27)}{(30 + 30)}$$

$$= 0.9$$

ผู้ร่วมวิเคราะห์คนที่ 1 และผู้ร่วมวิเคราะห์คนที่ 2

$$R = \frac{2 (26)}{(30 + 30)}$$

$$= 0.867$$

ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิเคราะห์คนที่ 1 และผู้ร่วมวิเคราะห์คนที่ 2

$$R = \frac{3 (26)}{(30 + 30 + 30)}$$

$$= 0.867$$

ผลการคำนวณที่ได้จากทุกกลุ่มมีค่าสูงกว่า 0.75 ดังนั้นจึงนับว่าเครื่องมือที่ใช้ในการ
เก็บข้อมูลนี้มีความน่าเชื่อถือ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4
ฉบับ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) และการ
แจกแจงเป็นตารางความถี่ (Frequency) วิเคราะห์จากประเด็นและรูปแบบในการนำเสนอเนื้อหา
จากหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4 ฉบับ

ส่วนที่ 2

การศึกษานโยบายและการดำเนินงานของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน

ประชากร

ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ บรรณาธิการหรือหัวหน้าสายข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4 ฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ คมชัดลึก มติชน และผู้จัดการรายวัน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในส่วนของกลุ่มของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกบรรณาธิการข่าวหรือหัวหน้าสายข่าวจากหนังสือพิมพ์รายวันทั้ง 4 ฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ คมชัดลึก มติชน และผู้จัดการรายวัน ซึ่งแต่ละฉบับละ 1 คน รวมเป็นจำนวน 4 คน มาทำการสัมภาษณ์ ซึ่งบรรณาธิการข่าวที่ได้ให้สัมภาษณ์ในงานวิจัยนี้ ได้แก่

1. คุณวรุฒ ลีมีเฉลิม	หัวหน้าข่าววาไรตี้ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์
2. คุณนันทพร ไวศยะสุวรรณ	บรรณาธิการข่าวสังคม – บันเทิง หนังสือพิมพ์คมชัดลึก
3. คุณสกุณา ประยูรสุข	หัวหน้าโต๊ะข่าวเฉพาะกิจ หนังสือพิมพ์มติชน
4. คุณสุวิชา เพียรราษฎร์	บรรณาธิการบริหารหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันและผู้จัดการออนไลน์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่จะใช้เป็นแนวทางรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มของบรรณาธิการหรือหัวหน้าสายข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยรายวันในครั้งนี้ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview) โดยคำถามประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกบรรณาธิการข่าวหนังสือพิมพ์ไทยรายวันในครั้งนี้ จะถามเกี่ยวกับ

1. ข้อมูลส่วนตัวและประสบการณ์ในการทำงานข่าวด้านศิลปวัฒนธรรม

2. หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับมีการกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมหรือไม่ อย่างไร
3. วัตถุประสงค์ในการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับเป็นอย่างไร
4. หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับมีหน้าหรือพื้นที่ในการนำเสนอเนื้อหาข่าวสารด้านศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะ โต๊ะข่าวในสายศิลปวัฒนธรรม นักข่าวในสายศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะหรือไม่ อย่างไร
5. หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับได้รับข้อมูลข่าวสารด้านศิลปวัฒนธรรมจากแหล่งใดบ้าง
6. สถานการณ์ในรอบปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2549) หนังสือพิมพ์มีบทบาทในการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมมากน้อยเพียงใด
7. หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับมีแนวโน้มในการนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมอย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบรรณาธิการข่าวหรือหัวหน้าสายข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4 ฉบับจะมีการนัดวันและเวลาเพื่อทำการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เพื่อเจาะลึกในประเด็นที่ต้องการศึกษา ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างแน่นอน (Structured Interview) มีการบันทึกเสียงคำให้สัมภาษณ์ควบคู่ไปกับการจดบันทึก เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถรวบรวมความคิดเพื่อประโยชน์ในการตั้งประเด็นคำถามที่จะใช้ในการซักถาม เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น โดยการมีกำหนดกรอบของการสัมภาษณ์ (Question Guideline) ไว้ล่วงหน้า

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบรรณาธิการข่าวหรือหัวหน้าสายข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยรายวันทั้ง 4 ฉบับนี้ จะใช้เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เพื่อเจาะลึกในประเด็นที่ศึกษา โดยการกำหนดแนวโครงสร้างของคำถามเพื่อเป็นกรอบในการศึกษา

การรายงานผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำเสนอเนื้อหาด้านศิลปวัฒนธรรมในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน” เพื่อศึกษาวเคราะห์เจาะลึกในประเด็นที่ต้องการจะศึกษา เปรียบเทียบความคิดเห็นจากการวิเคราะห์เนื้อหาของข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ และนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อสรุปผลการศึกษาในบทต่อ ๆ ไป

